

NAZIM HİKMET RAN

Orhan Barış Ateş

Nazım Hikmet Kimdir?

- Nâzım Hikmet Ran ya da Türkiye'den ayrıldıktan sonraki soyadı ile Nâzım Hikmet Borzecki Türk şair ve yazardır. Şiirleri elliden fazla dile çevrilmiş ve eserleri birçok ödül almıştır.
- Türkiye'de serbest nazımın ilk uygulayıcısı ve çağdaş Türk şiirinin en önemli isimlerindedir. Uluslararası bir üne ulaşmıştır ve dünyada 20. yüzyılın en gözde şairleri arasında gösterilmektedir.

Hayatı ve Ailesi

- Nâzım Hikmet, Mehmed Nâzım adıyla 15 Ocak 1902 tarihinde Selânik'te doğdu.
- Babası, Matbuat Umum Müdürlüğü ve Hamburg Şehbenderliği yapmış olan Hikmet Nâzım Bey'dir.
- Annesi Ayşe Celile Hanım, piyano çalan, resim yapan, Fransızca bilen bir kadındır.

Okul Dönemi

- Nâzım Hikmet, ilk öğrenimini Göztepe Taş Mektebinde tamamladı. İlk şiiri Feryad-ı Vatan'ı 3 Temmuz 1913'te yazdı. Aynı yıl Mekteb-i Sultanide ortaokula başladı, fakat bu okulun pahalı olması nedeniyle Nişantaşı Sultanisine geçti.
- Bir aile toplantısında denizciler için yazdığı bir kahramanlık şiirini Bahriye Nazırı Cemal Paşa'ya okuyunca Bahriye Mektebine gitmesine karar verildi. 25 Eylül 1915'te Heybeliada Bahriye Mektebine girdi.
- O sırada Yahya Kemal de bu okulda öğretmenlik yapmaktaydı. Yahya Kemal'in, Nâzım'ın annesi Celile Hanım'la ilişkisi olduğu söylentileri, Hikmet-Celile çiftinin arasını bozdu ve çift, bir süre sonra boşandı.

Millî Mücadele Dönemi

- Millî Mücadelenin ilk yılını hasta olarak geçiren Nâzım Hikmet, 19 yaşındayken, 1921 Ocak ayında arkadaşı Vâlâ Nureddin ile Kurtuluş Savaşına katılmak üzere ailesinden habersiz Anadolu'ya geçti.
- İnebolu'ya vardığında Anadolu halkının, özellikle köylünün çileli yaşayışını yakından gördü. Bu sırada Spartakistlerden Sadık Ahi (Mehmet Eti) adlı bir sosyalistle tanıştı ve ondan yeni fikirler öğrendi.

Millî Mücadele Dönemi

- Yedi günlük yaya yolculuk sonrasında Ankara'ya ulaştı. Tedrisat-ı Taliye Müdürünün yardımıyla Bolu Sultanisi kısm-ı iptidai muallimliğine atandı. Burada bir süre öğretmenlik yaptı, çevrenin tutucu olması nedeniyle zorlandı, hatta Milli Mücadeleye karşı padişahı destekleyen kişilerin düşmanlığını kazandı.
- Ağustos 1921'de Bolu'dan ayrıldı. Düzce, Akçakoca, Zonguldak ve Trabzon'dan geçerek 30 Eylül'de Batum'a ulaştı. Burada bir süre yaşadı, Temmuz 1922'de Tiflis'ten Moskova'ya gitti.

Moskova Dönemi (1922-1928)

- Moskova'ya vardığında Ekim Devrimi sonrasında başlamış olan Rus İç Savaşının son ayları yaşanıyordu. Nâzım TKP üyesi olarak burada Doğu Emekçileri Komünist Üniversitesinde felsefe, siyasal bilimler ve iktisat dallarından oluşan Marksizm-Leninizm eğitimi aldı.
- Moskova'da SSCB'nin ilk yıllarına tanık oldu. Rus avangart şiirini inceledi. Rus fütüristleri ve konstrüktivistlerinden esinlendiği bu dönemde klasik biçimden sıyrılarak yeni bir biçim geliştirmeye başladı.
- 1923 Ocak ayında Mayerhold Tiyatrosunda düzenlenen Uluslararası Sanat Gösterisinde Yeni Sanat başlıklı şiirini okudu.

Moskova Dönemi (1922-1928)

- 1924'te ilk şiir kitabı 28 Kanunisanı Moskova'da sahnelendi.
- Ekim Devriminin lideri Lenin'in 24 Ocak 1924 günü ölmesi üzerine Nâzım, Lenin'in mezarında beş dakika nöbet tuttu.
- Nâzım Hikmet Doğu Emekçileri Komünist Üniversitesinden mezun olup 1924 Aralık ayında Türkiye Komünist Partisinin ülke içindeki faaliyetlerine katılmak üzere yurda döndü fakat sadece yedi ay kalabildi.

Moskova Dönemi (1922-1928)

- Babasının çıkardığı Sinema Postası dergisinin teknik işlerine yardım ederken Türkiye Komünist Partisinin legal yayın çalışmalarında da görev aldı. Polis takibine takılması üzerine gizlice İzmir'e gitti.
- 1925 Mart ayında çıkan Takrir-i Sükûn Kanunu aracılığıyla liberal, sosyalist her türlü muhalif kuruluşlar ve yayın organları kapatıldı, birçok yazar tutuklandı. Nâzım Hikmet aranmasına rağmen bulunamadı, İstiklal Mahkemesinde gıyaben yargılandı ve 12 Ağustos 1925 tarihinde gizli komünist partisi üyeliğinden 15 yıl kürek mahkumiyetine çarptırıldı. Ay sonunda gizlice İstanbul'a gitti, annesinin yanına uğradı ve bir takaya binerek dönemin TKP lideri Şefik Hüsnü ile birlikte yurt dışına çıkıp TKP'nin 1926 Viyana Konferansına katıldı ve yeniden Moskova'ya gitti.

Türkiye'ye dönüşü (1928-1935)

- 1 Mart 1926 tarihinde kabul edilen Türk Ceza Kanunu uyarınca bir yıl önce aldığı 15 yıllık hapis cezası 1 yıla inince, dönmek için Türkiye Büyükelçiliğine birkaç kez başvurdu fakat olumlu sonuç alamadı.
- Bunun üzerine Temmuz 1928'de partili yoldaşı Laz İsmail ile birlikte ülkeye sahte pasaportla girdikten sonra Hopa'da yakalanıp burada iki ay tutuklu kaldıktan sonra Rize'ye, oradan İstanbul'a, oradan da Ankara'ya sevk edildiler.
- Burada İstiklal Mahkemesi mahkumiyet hükmü kaldırıldı, ikisine sahte pasaport kullanmaktan üç ay ceza verildi, fakat tutukluluk süreleri mahkumiyet süresini aşmış bulunduğu için serbest bırakıldılar.

Hapis hayatı (1938-1950)

- Ordu mensupları arasında komünizm propagandası ve örgütlenme faaliyetleri yürüttüğü iddiasıyla 17 Ocak 1938 gecesi gözaltına alındı.
- Harp Okulu Komutanlık Askerî Mahkemesinde "askerî kişileri üstlerine karşı kışkırtmak" suçlamasıyla yargılandı. 29 Mart 1938 tarihinde on beş yıl ağır hapsine ve ömür boyu kamu hizmetlerinden men edilmesine karar verildi. Aynı fiillerinden ötürü çeşitli davalardan yirmi yıl ağır hapis cezası aldı. Böylece toplam hapis cezası, birtakım indirimlerden sonra, 28 yıl 4 ay oldu.

Hapis hayatı (1938-1950)

- Bursa'ya gidip cezaevinde Nâzım'la görüşen Ahmet Emin Yalman'ın 19 Ağustos 1949 tarihli gazetesinde Tefkik Fikret ve Nâzım Hikmet başlıklı başyazısını yayınlaması Nâzım Hikmet'in hapis sürecinde bir dönüm noktası oluşturdu.
- İktidarın bu konuda bir türlü adım atmaması ve meclisin gündeminde bulunan af kanununu çıkarmadan tatile girmesi üzerine Nâzım 8 Nisan 1950'de açlık grevine başladı.
- 14 Temmuz'da meclisten çıkarılan genel af kanununun ertesini Resmi Gazete'de yayınlanmasıyla 15 Temmuz 1950'de, 12 yılı aşkın aralıksız hapis hayatının ardından özgürlüğüne kavuştu.

“Ben içeri düştüğümden beri, güneşin etrafında on kere döndü
dünya”

-Nâzım Hikmet

Uuslararası Barış Ödülü

- 22 Kasım 1950'de Dünya Barış Konseyi tarafından Julius Fućık, Pablo Picasso, Pablo Neruda, Paul Robeson ve Wanda Jakubowska ile birlikte kendisine Uluslararası Barış Ödülü verildi. Kendisi katılmadığı için törende onun adına ödülü alıp kabul konuşmasını yapan Neruda oldu.

Sürgün Dönemi

- Serbest bırakıldıktan sonra - yasal olarak yükümlülüğü olmamasına rağmen - askere çağrılınca, kötüleşen sağlık durumu da göz önünde bulundurulduğunda öldürülmek istendiği endişesiyle 17 Haziran 1951'de barış ödülü parasının bir kısmıyla satın aldığı sürat motoruyla İstanbul'dan Karadeniz'e açılarak Romanya üzerinden Moskova'ya gitti. Bir daha Türkiye'ye dönemedi.

Sürgün Dönemi

- Ayrılışından bir ay sonra, 25 Temmuz 1951 tarihinde Bakanlar Kurulu kararıyla Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığından çıkarıldı.
- “Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığından –hey gidi dünya– çıkarılmışım. Beni Türklükten, halkımın evlâdı olmaktan, milletime ölümsüz bağlı bulunmaktan kimse, hiçbir kuvvet çıkaramaz, ayıramaz”
- Bu sürgün yıllarında Dünya Barış Konseyi çalışmaları kapsamında Avusturya, Bulgaristan, Çin, Doğu Almanya, Fransa, Macaristan, Küba, Mısır gibi birçok ülkeye seyahat etti, buralarda konferanslara, savaş ve emperyalizm karşıtı etkinliklerde yer aldı.

“Yazın üç sütun üstüne kapkara haykıran puntolarla:
Nâzım Hikmet vatan hainliğine devam ediyor hâlâ.”

-Nâzım Hikmet

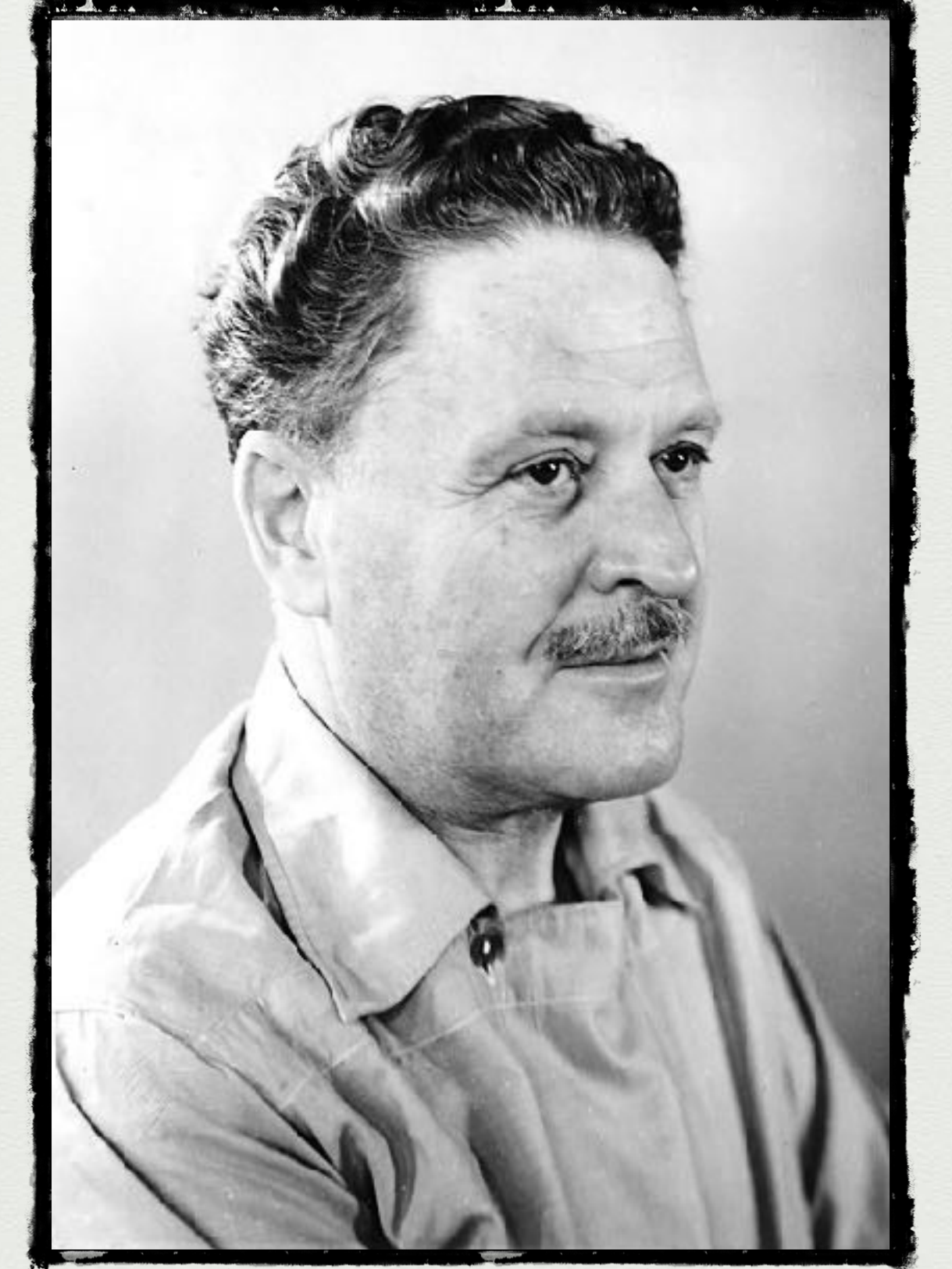
Ölümü

- 3 Haziran 1963 sabahı saat 06.30'da gazetesini almak üzere ikinci kattaki dairesinden apartman kapısına yürüdüğü sırada, tam gazetesine uzanırken geçirdiği kalp krizi sonucunda öldü.
- Sovyet Yazarlar Birliđi salonunda yapılan törene yerli ve yabancı yüzlerce sanatçı katıldı. Ünlü Novodeviçi Mezarlığında gömüldü. Meşhur şiirlerinden biri olan Rüzgâra Karşı Yürüyen Adam figürü siyah granitten yapılan mezar taşı üzerinde ebedileştirildi.

Kişisel Yaşamı

- Nâzım ilk gençlik yıllarında önce Rum kökenli Marika adlı bir kızla arkadaşlık etti.
- Daha sonra eski bir valinin kızı olan Sabiha'ya aşık oldu; onun için Gözleri Siyah Kadın şiirini yazdı.
- 1915'te İstanbul'da tanıştığı Nüzhet Hanım'la 1922'de gittiği Moskova'da yeniden karşılaştı. Arkadaşlıkları ilerleyince evlendiler, fakat çok geçmeden Nüzhet Hanım hastalandı, tedavi için 1923 yılında İstanbul'a dönmek zorunda kaldı, oradan Avrupa'ya gitti. Çift 1924'te Türkiye'de bir araya geldiklerinde, Nüzhet Hanım'ın teklif ve ısrarı üzerine anlaşarak ayrılmaya karar verdiler.

Kişisel Yaşamı

- Nüzhet Hanım'la ayrılmasından sonra Moskova'dan okul arkadaşı Liyolya'yla birlikte olsa da, Türkiye'ye dönmesi gerektiği ve Liyolya Türkiye'ye gelemediği için ayrılmak zorunda kaldılar.
- 1924-25 yıllarında Türkiye'deki yedi aylık kalışından sonra döndüğü Moskova'da tanıştığı Lena Yurçenko ile 1926 yılında evlendi. Fakat Türkiye'ye tekrar döndüğünde Lena onunla gidemedi.
- 1930 yılında kız kardeşinin arkadaşı Piraye ile tanıştı, 1932 yılında nişanlandı.
- Babası kuduz ve tetanoz aşılarını yanlışlıkla peş peşe olduğu için hastalandı ve 19 Mart 1932 günü hayatını kaybetti.

Kişisel Yaşamı

- 31 Ocak 1935 tarihinde Piraye ile evlendi, böylece hayatına üvey oğlu Memet Fuat da girdi. 1938-1950 yılları arasında hapiste kaldığı süre boyunca Piraye ile yazıştı ve bazen hapishanede görüştü.
- Mahkumiyetinin son dönemlerinde, o sırada Nurullah Berk ile evli olan, dayısının kızı Münevver ile yakınlaştı ve eşi Piraye ile araları açıldı.
- Hapisten çıktıktan sonra Piraye'den boşandı, üç gün sonra, 26 Mart 1951 tarihinde, Münevver'den olan oğlu Mehmed Nâzım dünyaya geldi.
- 17 Haziran 1951 tarihinde Türkiye'yi terk ettikten sonra Türk hükümetinin engellemeleri nedeniyle Münevver ve oğlundan ayrı kaldı.

Kişisel Yaşamı

- Temmuz 1951'de yurttaşlıktan çıkarılınca vatansız duruma düşmesinden sonra, büyük dedesi Mustafa Celâleddin Paşa'nın memleketi olan Polonya'nın vatandaşlığına geçerek Borzecki soyadını aldı.
- 1952 yılındaki Çin ziyaretinde kalp krizi geçirerek Moskova'ya döndüğünde dört ay hastanede kaldığı sırada tanıştığı doktoru Galina Grigoryevna ile sekiz yıla yakın bir süre boyunca birlikte yaşadı.
- 1956 Şubat ayında annesi Celile Hanım Ankara'da öldü.

Kişisel Yaşamı

- 1955'te tanışıp aşık olduğu, kendisinden 30 yaş küçük ve o sırada başkasıyla evli olan Vera Tulyakova ile 1960'ta evlendi. Ardından Münevver'in Türkiye'den kaçtığını öğrendi; Varşova'da Münevver'le buluştu, fakat Vera'yla evlendiğini ve birlikte olamayacaklarını söyledi. Bu tarihten sonra hayatını Vera ile geçirdi. Münevver ve oğlu Mehmed Nâzım Ran ise Varşova'da kaldılar.

*yahut kocaman gözlüklerin,
beyaz gömleğinle bir laboratuvar
insanlar için ölebileceksin,
hem de yüzünü bile görmediğin insanlar için,
hem de hiç kimse seni buna zorlamamışken,
hem de en güzel, en gerçek şeyin
yaşamak olduğunu bildiğin halde.*

Kayın K. Kuret

Kaynakça

- https://tr.wikipedia.org/wiki/N%C3%A2z%C4%B1m_Hikmet
- <https://www.antoloji.com/nazim-hikmet-ran/?sayfa=5>
- <http://siir.me/nazim-hikmet>